

НАПРЯМ 3. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-451-4-39>

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО СОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Буряченко Наталія

*магістрантка II курсу заочної форми навчання
спеціальності «Психологія»*

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Національного університету «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна*

Мороз Світлана

*магістрантка II курсу заочної форми навчання
спеціальності «Психологія»*

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Національного університету «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна*

Поняття «психологічне благополуччя» стало поширеним у науковій сфері. Нині існує безліч підходів до його визначення. У другій половині ХХ століття зростання інтересу до вивчення психічних розладів та ефективного функціонування особистості збіглося із розвитком психології.

На сьогодні військова діяльність українських захисників включає виконання бойових завдань у надзвичайних умовах, що значно впливає на їхню особистість. Цю проблему вивчали такі українські вчені, як О. Блінов, М. Корольчук, В. Лефтеров, Г. Ложкін та інші.

Задоволеність військовою службою є важливим аспектом суб'єктивного соціального благополуччя військовослужбовців ЗСУ.

Військова служба має значний негативний вплив на особистість через систему екстремальних факторів, таких як суворі норми, ієрархічна структура, бюрократія, корпоративна етика, нестабільність, ненормований графік, непередбачувані ситуації, загроза життю, обмеження ресурсів тощо. Сукупний вплив цих факторів в умовах бойових дій викликає дисбаланс особистісних характеристик, зниження

самооцінки, переживання відчуття непотрібності, знецінення і труднощі в професійній самореалізації [2, с. 26].

Крім того, відзначимо, що психологічне благополуччя має важливий вплив на загальний стан здоров'я, як показують дослідження Т. Данильченко [5, с. 54].

Є. Потапчук пропонує розглядати такі характеристики, як щастя, здоров'я, задоволення життям, успіх у досягненні життєвих цілей, особистісний розвиток, підтримка близьких стосунків, наявність ресурсів, задоволення від роботи та якісне дозвілля [7, с. 23].

Комплексний підхід науковця до вивчення психологічних чинників показує різні аспекти суб'єктивного благополуччя військовослужбовців. Вчений виділяє:

а) внутрішні (розумові) поведінкові аспекти – уявлення про здоров'я, оцінка життєвих ситуацій та ризиків, внутрішньоособистісні конфлікти, самоуправління, самооцінка;

б) зовнішні (соціальні) поведінкові аспекти – активний спосіб життя, здорове харчування, стосунки з оточенням, ведення здорового способу життя.

До об'єктивних чинників дослідник зараховує:

а) соціальне середовище – родина, друзі, військовий колектив;

б) демографічні аспекти – вік, соціальна приналежність;

в) фізичний стан – рівень розвитку та підготовки до навантажень.

Фізичне здоров'я військовослужбовця визначається рівнем фізичного розвитку, підготовленістю до навантажень, а також здатністю організму до мобілізації своїх адаптаційних резервів.

Серед чинників, що значно впливають на суб'єктивне благополуччя військових, особливо виділяється стрес у бойових умовах. За даними досліджень Є.Потапчука фактори реального бою можуть створювати значні психологічні труднощі, призводячи до збудження або навіть зриву діяльності військовослужбовця. Це, у свою чергу, може вплинути на його особистість, викликаючи психічні травми, які в подальшому можуть змінювати поведінкові установки [7, с. 104].

Науковець визначає основні стресові фактори, як групу «Х» (емоційно впливають безпосередньо) та групу «У» (емоційний вплив залежить від професійних можливостей військового).

До першої групи належать такі фактори, як небезпека, несподіванка, невизначеність, монотонність і групова ізоляція. Група «У» містить стресори, такі як дефіцит часу, високий темп дій та когнітивна складність ухвалення рішень.

Зі слів Т. Титаренко, бойовий стрес призводить до емоційних розладів, когнітивних змін і змін у поведінці, які можуть проявлятися у вигляді агресивності, нестабільної самооцінки та інших проблем [6, с. 12].

Ще одним значним фактором, що визначає суб'єктивне благополуччя, є вплив моральних цінностей. І. Галян звертає увагу на те, що психологічне благополуччя формується не лише із переживанням радості та спокою, але й через моральні чесноти, які є важливими навіть тоді, коли не приносять миттєвого задоволення. Відчуття благополуччя у військових зумовлено усвідомленням високої цілі їхньої служби – захист власної країни.

На думку вченого, для зрілої особистості характерна здатність імпровізувати у відповідь на життєві виклики та ризики, уникаючи деструктивних наслідків [2, с. 27].

Серед чинників, що впливають на особистісне благополуччя, дослідник виділяє соціально-психологічні (сміслові орієнтації, оцінки, емоції), професійні (ідентичність, готовність до діяльності, мотивація) та організаційні умови.

Отже, психологічне благополуччя – це важливий аспект внутрішнього світу особистості. Воно асоціюється із цінностями та соціальними нормами, які характерні для соціалізованої людини. Суб'єктивне соціальне благополуччя українських військовослужбовців пов'язано із відчуттям значущості їхньої діяльності, саморозвитком, самовираженням та підтримкою позитивних взаємин з оточенням, а також доступом до ресурсів, необхідних для подолання складних ситуацій.

Література:

1. Галян І. Особистісні фактори, що впливають на психологічне благополуччя індивіда. *Психологічні аспекти національної безпеки і благополуччя* : матеріали I-ї міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 14–15 березня 2019 року). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 42–43.

2. Галян І. Потреба в самореалізації як чинник психологічного благополуччя особистості. *Психологічні умови благополуччя працівників організації* : матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 07–08 жовтня 2021 року). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. С. 26–29.

3. Гринців М. Саморегуляція як компонент професійної підготовки майбутнього фахівця. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2013. Вип. 4. С. 238–245.

4. Гушук І., Нижник А., Шугай М. Вплив екологічних факторів на психічне здоров'я особистості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 26. С. 48–52.

5. Данильченко Т. Суб'єктивний соціальний добробут: психологічний аспект : монографія. Чернігів : Поліграф Десни, 2016. 543 с.

6. Титаренко Т. Посттравматичне життєтворення : шляхи досягнення психологічного благополуччя. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 392 с.

7. Потапчук Є. Теоретичні й практичні основи збереження психічного здоров'я військових : монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2016. 198 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-451-4-40>

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Денисенко Анжела

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри теорії та методики практичної психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Джелілова Мер'єм

*магістрантка другого року навчання
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Кожне суспільство має унікальну ціннісно-орієнтаційну структуру, в якій відображена самотність даної культури. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід у процесі соціалізації йому «трансює» саме суспільство, дослідження системи ціннісних орієнтацій особистості є особливо актуальною проблемою в ситуації серйозних соціальних змін, коли відзначається деяка «розмитість» суспільної ціннісної структури, багато цінностей виявляються порушеними, зникають соціальні структури норм [4].

Проблема дослідження ціннісних орієнтацій особистості в умовах воєнного стану є досить актуальною у зв'язку з тим, що кардинальні зміни в період війни несуть за собою радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках багатьох людей.